

Asia: VN/20868/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta koskien alle 15-vuotiaana rikollisesta teosta epäillyn säilöönottamista

Lausunnonantajan lausunto

1. Esityksen tavoitteiden toteutuminen

Vastaavatko esitysluonnoksen ehdotukset esitysluonnokselle asetettuja tavoitteita?

Ei

Perustelut:

Keski-Suomen hyvinvointialue kannattaa esityksen pyrkimystä poliisin ja lastensuojelun viranomaisten välisen yhteistyön vahvistamiseksi vakavia rikoksia tekevien lasten asioissa. Ilmiö on todellinen, sillä alle 15-vuotiaiden vakavien henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikosten määrä on merkittävästi kasvanut. Ilmiöön on aiheellista luoda ratkaisuja moniviranomaisyhteistyössä. Yhteistyön vahvistamiseksi tulisi kuitenkin säätää tarkemmin yhteistyöstä ja poliisin sekä lastensuojeluviranomaisten toimivallasta. Rikosasian selvittämisen ja lastensuojelun toimenpiteiden arvioimisen välinen suhde jää esityksessä epäselväksi, ja sitä tulee tarkentaa.

2. Ehdotuksen tarpeellisuus

Pidättekö tarpeellisena, että alle 15-vuotias rikoksesta epäilty voidaan ottaa poliisin säilöönottotiloihin esitutkinnan turvaamiseksi yli 24 tunniksi?

En osaa sanoa

Perustelut:

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että poikkeuksellisiin ja vakaviin tilanteisiin tulisi löytyä lainsäädännöllisiä ja tarkoituksenmukaisia keinoja. Yksittäisen poliisiviranomaisen päätöksenteon mahdollistamiseksi lainsäädännön tulisi olla kuitenkin nykyistä esitystä huomattavasti tarkemmin määritelty alaikärajan, lain soveltamisen edellytysten ja kynnyksen sekä eri viranomaisten toimivallan ja vastuiden osalta. Lapsen oikeuksien näkökulmasta on kyseenalaista pidentää lapsen

kiinniottamisen aikaa sillä perusteella, että hänen etuaan selvitetään tai häneen kohdistetaan lastensuojelutoimenpiteitä.

3. Säilöönoton enimmäiskesto

Mikä seuraavista säilöönoton enimmäiskestoista on mielestänne tarkoituksenmukaisin vaihtoehto?

Muu, mikä? [24 tuntia]

Perustelut:

Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan lapsen oikeuksien näkökulmasta vapaudenriisto tilanteessa, jossa lapsi ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa, on itsessään merkittävä ja vakava puuttuminen itsemääräämisoikeuteen ja lapsen koskemattomuuteen ja vapauteen. Lapsi on kaikissa tilanteissa erityisessä asemassa ja oikeutettu suojeluun, hoivaan ja huolenpitoon, mikä ei Keski-Suomen hyvinvointialueen näkökulmasta toteudu riittävällä tavalla nykyisessä esityksessä. Tämän takia kiinniottoajan tulee edelleen olla mahdollisimman lyhyt. Kiinniottoajan pidentämistä ei tule perustella organisaatioiden välisen yhteistyön mahdollistamisella tai lastensuojelullisten toimenpiteiden käynnistymisellä. Hyvinvointialue kiinnittää lausunnossaan huomiota myös muiden valtioiden ratkaisuihin kiinniottoajan kestosta. Ehdotuksessa vertailtuihin valtioihin huomioiden esitetty 72 tuntia on huomattavan pitkä kiinnioton aika.

4. Säilöönoton edellytykset

Onko säilöönoton edellytykset (pakkokeinolaki 806/2011 5 a § 1mom) määritelty mielestänne riittävän selkeästi ja tarkoituksenmukaisesti?

Ei

Perustelut:

Hyvinvointialue katsoo, että esitykseen tulisi määritellä alaikäraja, joka voi olla Keski-Suomen hyvinvointialueen näkemyksen mukaan vähintään 13 vuotta. Esityksessä perustellaan poliisiviranomaisen ratkaisuja osittain lastensuojelutoimenpiteiden järjestämisellä, mikä on ongelmallista, sillä lastensuojelun toimenpiteiden arvioinnista ja niistä päättämisestä tulee säätää lastensuojelua koskevassa lainsäädännössä. Kyseisessä esityksessä ehdotetaan poliisijohtoista päätöksentekoa, jota kuitenkin hyvinvointialueiden viranhaltijoiden tulee toimeenpanna, vaikka esityksessä mainitaan viipymätön yhteydenotto lastensuojelusta vastaavaan viranomaiseen. Esityksessä ilmenee tältä osin vielä toimivaltaan liittyviä ristiriitoja ja epäselvyyksiä.

5. Säilöönoton soveltamiskynnys

Mikä säilöönoton soveltamiskynnystä koskevista vaihtoehtoista on näkemyksenne mukaan perustelluin? Vaihtoehdot on kuvattu tarkemmin liitteessä "Vaihtoehtotarkastelu säilöönoton enimmäiskestosta ja soveltamiskynnyksestä".

Valitkaa yksi vaihtoehto:

Joku muu, mikä?

Perustelkaa vastauksenne. Perusteluissa voi ottaa kantaa myös säilöönoton enimmäiskestoon sekä siihen, muodostavatko soveltamiskynnykset ja enimmäiskesto toimivan kokonaisuuden.

Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että säilöönoton edellytysten vaikutusten arviointi ja soveltamiskynnys on esityksessä vielä puutteellinen ja perustelut ovat niukat. Säilöönoton tulisi kohdistua vain vakaviin rikosepäilyihin, jotka tulisi kuvata esitettyä vaihtoehtoja

yksityiskohtaisemmin. Epämääräisiä ja tulkinnanvaraisia käsitteitä sekä ilmaisuja, kuten ”muiden seikkojen vuoksi”, tulisi välttää.

6. Vaikutukset lapsein

Mitä vaikutuksia ehdotuksella arvioitte olevan alle 15-vuotiaiden lasten oikeuksiin, hyvinvointiin ja asemaan?

Keski-Suomen hyvinvointialue toteaa, että esitys voimaantullessaan voisi nopeuttaa esitutkinnan suorittamista. Pakkokeinon vaikutukset lapsen oikeuksiin ovat perustuslaillisia ja mittavia, ja ne on kuvattu lausunnonantajan vastauksessa edellä. Asianmukainen ja viipymättä toteutettu esitutkinta voi tuoda parhaimmillaan lisätietoa myös lastensuojelun päätöksenteon näkökulmasta ja turvata siten lapsen oikeuksia lastensuojeluasiasta päätettäessä.

7. Vaikutukset viranomaistoimintaan

Mitä vaikutuksia ehdotuksella arvioitte olevan viranomaisten toimintaan ja yhteistyöhön (esim. poliisi ja hyvinvointialueet)?

Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että viranomaisyhteistyön lisäämisen näkökulmasta ehdotuksen tavoite on hyvä. Esityksestä ei kuitenkaan ilmene, voidaanko päätöksentekoon ryhtyä ilman, että sitä on viranomaisyhteistyössä suunniteltu. Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, ettei poliisiviranomainen voi yksin ryhtyä päätöksentekoon asiassa, jota määrittää sekä lastensuojelulaki että poliisin toimintaa määrittävä lainsäädäntö. Yhteistyöstä ei ole näin ollen riittävällä tavalla säädetty. Myös kahteen eri lainsäädäntöön tukeutuva päätöksenteko tulisi määritellä esitettyä tarkkarajaisemmin lainsäädännön lähtökohtien ja viranomaisten perustehtävien erilaisuus huomioiden.

Hyvinvointialueen näkemyksen mukaan vaikutukset toimenpiteen kohteena olevaan lapseen tulee olla määriteltä sosiaaliviranomaisen toimesta, ennen kuin kiinniottoon ryhdytään. Lakiin tulisi vähintään määritellä vähimmäisaikaraja, jonka aikana neuvottelu sosiaalihuollosta vastaavan viranomaisen kanssa tulee käydä, ennen kuin pidempiaikaista päätöstä säilöönotosta tehdään.

Lapsen kiinnioton toteuttaminen poliisin tiloissa siten, että sosiaalihuollon viranomainen on kokoaikaisesti paikalla vaikuttaa merkittävästi kustannuksiin. Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että kustannusvaikutukset on lakiesityksessä puutteellisesti arvioitu. Mikäli sosiaaliviranomaisen läsnäolo olisi välttämätön koko kiinnioton ajaksi, tulisi viranomaisen olla käytettävissä ympärivuorokautisesti lyhyellä varoitusajalla. Käytännössä hyvinvointialueiden sosiaali- ja kriisipäivystykset ovat ilta-, yö- ja viikonloppuaikaan hyvinvointialueiden toimijat kyseisissä tilanteissa. Esityksen osalta tulisi huomioida taloudelliset vaikutukset kohdentuen päivystykselliseen viranomaistyöhön, jonka palkkakustannukset ovat selkeästi korkeammat, mitä on arvioitu.

Lisäksi tulisi huomioida, että tilojen tulisi olla tarkoituksenmukaiset, ja alaikäinen tulee pitää erillään muista henkilöistä. Keski-Suomen hyvinvointialueen näkökulmasta kiinnioton toteutus lastensuojelulaitoksessa olisi lapsen edun mukainen ratkaisu pidennetyssä säilöönotossa, mutta hankala ja akuutissa tilanteessa jopa mahdoton käytännössä toteuttaa. Tämäkin vaihtoehto vaatisi huomattavaa resurssointia, koska lastensuojelulaitosten henkilöstöresurssissa ei ole huomioitu

esityksen mukaisia ylimää räisiä, akuutteja tarpeita varten, eikä soveltuvia tiloja ole käytettävissä riittävästi. Lastensuojeluyksiköiden eristystilat sijaitsevat valtakunnallisesti maantieteellisesti hajallaan.

Lisäksi hyvinvointialue toteaa, että osana lapsen kehityksellisen tason ja erityistarpeiden osalta myös terveydenhuollon tarpeen selvittäminen on välttämätöntä yhteistyössä terveydenhuollosta vastaavan viranomaisen kanssa kiinniotettaessa. Lapsen terveydentilaan liittyvät seikat kaikissa tilanteissa on huomioitava kiinnioton aikana. Samoin esityksessä ei oteta kantaa huoltajien ja vanhempien rooliin säilöönoton aikana. Tämä tulisi ehdottomasti huomioida osana esitystä.

8. Vaikutukset esityksen tavoitteiden näkökulmasta

Miten arvioitte ehdotetun sääntelyn vaikutuksia rikosten selvittämiseen sekä yleisemmin sisäiseen turvallisuuteen?

Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että molempien viranomaisten tehtävänä on turvattomuuden ja yhteiskunnan polarisaation vähentäminen ja rikosten ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Esitys voi tehostaa lasten tekemien vakavien rikosten selvittämistä ja ennaltaehkäistä lasten rikoskierteitä, minkä vuoksi myös sisäinen turvallisuus voi kasvaa. Esityksessä tulisi kuitenkin laajemmin huomioida erilaiset tavat ja keinot lasten rikollisuuteen vaikuttamiseksi, nyt esitys pyrkii yhdellä toimenpiteellä, lapsen säilöönoton pidentämisellä, ratkaisemaan laajempaa ilmiötä.

9. Toteuttamiskelpoisuus

Onko ehdotus mielestänne käytännössä toteuttamiskelpoinen?

Kyllä osittain

Perustelut:

Keski-Suomen hyvinvointialue katsoo, että esitys vaatisi edellisissä kohdissa esitettyjen muutosten ja kehittämis ehdotusten mukaista jatkovalmistelua. Nämä huomioiden esitys voi olla toteuttamiskelpoinen. Vaikutusten arviointia tulisi syventää mm. selvittämällä, kuinka voimassa oleva lainsäädäntö on mahdollistanut yhtä lailla lapsen edun ja oikeuksien toteutumista ja toisaalta sisäistä turvallisuutta. Tulisi selvittää, millaisia vaikutuksia alle 12 tunnin säilöön otosta lasten tilanteisiin on ollut, sekä minkälaisia haasteita ja mistä syystä säilöönottoaika on nykyisellään aiheuttanut lapsille.

10. Muut huomiot

Muut mahdolliset huomiot ehdotuksesta

-

Paahto Marena

Keski-Suomen hyvinvointialue - sosiaalihuollon johtaja. Aalto Maria, palvelujohtaja. Maksniemi Marianne, Tolppila Salla, johtava sosiaalityöntekijä. Hietanen Petka, palvelupäällikkö.